

Advies in het kader van het evaluerend ontwerpen
over het
"Stedenbouwkundig Programma van Eisen
Centrumeiland"
(woningbouwlocatie IJburg, Amsterdam)

25 november 2002

039-194

ISBN 90-421-1086-4
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES	2
3. TOETSING PER MILIEUASPECT	3
3.1 Aspecten van land maken	3
3.2 Functies en stedenbouwkundige opzet.....	3
3.3 Verkeer.....	3
3.4 Geluidhinder, luchtverontreiniging.....	4
3.5 Natuurontwikkeling.....	4
3.6 Milieuprestatie	4
3.7 Jachthaven	5

1. INLEIDING

Het gemeentebestuur van Amsterdam heeft in september 1996 besloten om de stad aan de Oostzijde, in het IJmeer, uit te breiden met een gebied waarin totaal ca. 18.000 woningen kunnen worden gebouwd. Deze woningbouwlocatie, IJburg geheten, zal in fasen worden uitgevoerd door landaanwinning. Voor de realisering van IJburg waren en zijn verschillende besluiten nodig die voor een deel met behulp van milieueffectrapportage (m.e.r.) tot stand kwamen en nog zullen komen. De m.e.r.-plichtige besluiten betreffen de planologische inpassing van de nieuwe woningbouwlocatie en de landaanwinning voor de verschillende eilanden waaruit IJburg zal bestaan.

In de loop van het proces werd ingezien dat de m.e.r.-procedures die werden uitgevoerd voor de verschillende m.e.r.-plichtige besluiten slechts momentopnamen vertegenwoordigen in de doorlopende dynamiek van het ontwerpproces voor de nieuwe woningbouwlocatie. Ook nadat de m.e.r.-plichtige besluiten zijn genomen, moeten nog belangrijke beslissingen worden genomen over milieuaspecten ondermeer in de diverse stedenbouwkundige programma's voor de verschillende eilanden van IJburg. Daarom is gekozen voor toepassing van het principe van *evaluerend ontwerpen*. Daarin komt elke belangrijke planningsstap tot stand met behulp van een toetsing van de consequenties daarvan waaronder die voor het milieu.

De gemeente Amsterdam heeft per brief van 15 januari 1996 aangegeven het op prijs te stellen indien de Commissie voor de m.e.r. zou kunnen bijdragen aan het evaluerend ontwerpen door vrijwillige toetsingen van de milieuaspecten tijdens verschillende stappen in het ontwerpproces die volgen op de m.e.r.-plichtige besluiten over IJburg. Per brief van 19 februari 1996 antwoordde de Commissie voor de m.e.r. positief te staan tegenover het verzoek van de gemeente. Per brief van 25 april 1996 gaven de ministers instemming om de Commissie op deze wijze in te schakelen.

Inmiddels zijn vijf adviezen in het kader van evaluerend ontwerpen uitgebracht over:

- Nota van Uitgangspunten "Ontwerp voor IJburg" en Stedenbouwkundig Programma van Eisen "Haveneiland en Rieteilanden" (13-8-1996);
- Stedenbouwkundig Programma van Eisen Steigereiland (9-9-1998);
- Nota van Uitgangspunten Zeeburgereiland (19-2-1999);
- Afwegingsnota woningbouwlocatie Amsterdam-IJburg, 2^e fase (24-3-2000);
- Risicoanalyse van de bodemsanering Diemerzeedijk (11-3-2002).

Bij brief van 8 november 2002 stelde de gemeente de Commissie in de gelegenheid om in het kader van *evaluerend ontwerpen* advies uit te brengen over het Stedenbouwkundig Programma van Eisen Centrumeiland.

Met uitzondering van voorzitter en secretaris is de samenstelling van de werkgroep van de Commissie voor de m.e.r. die het onderhavige advies opstelde, gelijk aan de werkgroep die de eerdere adviezen over het evaluerend ontwerpen uitbracht¹. Deze werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies als 'de Commissie' aangeduid.

---

¹ Zie bijlage 2 bij dit advies.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Bij het toetsen van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen centrum-eiland heeft de Commissie gekeken naar:

- de volledigheid van de informatie om het milieubelang volwaardig te laten meewegen bij het besluit over het programma van Eisen;
- naar de milieukwaliteit van het plan in relatie tot de ambities die eerder zijn geformuleerd.

Zij heeft een checklist opgesteld op basis van de eerdere adviezen en het voorliggende Programma van Eisen hierop beoordeeld. De belangrijkste constatering is dat aan het merendeel van de opmerkingen die de Commissie in eerdere adviezen aan de orde stelde inmiddels is voldaan, dan wel dat deze opmerkingen in het kader van het voorliggende plangebied (nog) niet aan de orde zijn.

Evenals in de vorige Stedenbouwkundige Programma's van Eisen beperkt de milieu-informatie over het Centrum-eiland zich voornamelijk tot een kwalitatieve beschrijving. De kwantitatieve informatie staat, met uitzondering van de effecten op de waterkwaliteit, in het Milieueffectrapport IJburg 2^e fase (januari 1996), in het Ontwerpbestemmingsplan IJburg 2^e fase (15 mei 2001) en in een notitie "Actuele ontwikkelingen rond IJburg 2^e fase" (26 maart 2002). Deze documenten zijn door de Commissie voor de MER in de toetsing van 21 juni 2002 al van een positief advies voorzien. In het Stedenbouwkundig Programma van Eisen Centrum-eiland worden de belangrijkste milieuaspecten op hoofdlijnen nog eens samengevat.

De algemene conclusie in het advies is dat de **essentiële informatie aanwezig** is om het milieubelang een volwaardige rol te geven bij de besluitvorming over het Stedenbouwkundig Programma van Eisen Centrum-eiland. In hoofdstuk 3 wordt deze constatering uitgebreider toegelicht.

In dit advies vraagt de Commissie nog speciaal aandacht voor het centrum-eiland als centrumstedelijke verblijfsruimte, met name voor de betekenis van de waterkanten als integraal onderdeel van die verblijfsruimte en voor de bijdrage aan de belevingswaarde van het centrum van met-gebouwen-verbonden stadsnatuur. Juist vanwege de hoge dichtheden waarin wordt gebouwd, dienen mogelijke maatregelen om natuur daarin toch een plek te geven maximaal te worden benut (zie ook §3.2 en 3.5 van dit advies).

3. TOETSING PER MILIEUASPECT

3.1 Aspecten van land maken

Het Centrumeiland wordt vormgegeven als een afzonderlijk herkenbaar eiland tussen het Haveneiland en het Strandeiland. Dit leidt tot een vergroting van de oeverlengte en een betere circulatie van het oppervlaktewater². In het Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Concessie landaanwinning IJburg 2^e fase (15 september 2000) stelde de Commissie voor de MER reeds vast dat dit in ecologisch opzicht de beste variant is. De herkomst van het ophoogzand is op bevredigende wijze besproken.

3.2 Functies en stedenbouwkundige opzet

De keuzes voor de gefaseerde invulling en de spreiding van de functies over het gebied getuigen van een verstandige opbouw van de wijk.

In het plan is voldoende flexibiliteit ingebouwd.

Door de stedenbouwkundige hoofdopzet van het eiland worden de oevers in belangrijke mate gebruikt als voorziening voor het doorgaande autoverkeer. Dat doet afbreuk aan de mogelijkheden voor de overige gebruikers om van de bijzondere kwaliteit van deze openbare ruimte als verblijfsgebied te profiteren. In het Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE) wordt aangegeven dat er voor de verkeersafwikkeling weinig keuzen resteerden, omdat de plaats van de bruggen al vastlag. Bovendien levert het verwerken van het relatief hoge verkeersaanbod midden over het eiland ook geen wenselijk eindbeeld op.

Het zal een belangrijke uitdaging in de uitwerkingsfase moeten worden om de randen van het eiland ook zo goed mogelijk in te richten als verblijfs- en recreatiegebied en als zodanig bereikbaar te maken. Dat geldt niet alleen voor de 'rustigere' oevers van het centrumeiland, maar ook voor de randen waar de grootste verkeersaders lopen.

3.3 Verkeer

De toelichting op de verkeersopzet is afdoende uitgewerkt. Ook bij eerdere toetsing is aan de orde geweest dat de ambities ten aanzien van verkeer moesten worden bijgesteld.

In het SPvE staat niet welke openbaar vervoersmogelijkheden aan de eerste bewoners worden aangeboden tot het tijdstip dat de IJtram tot op het Centrumeiland komt³; volgens het planningsschema op pagina 64 is dat midden 2008. In dat verband merkt de Commissie op dat de passage op pagina 58

---

² Niet genoeg kan worden benadrukt hoe belangrijk de rol van doorstroming van water is op de kwaliteit van het oppervlaktewater, vooral in de buurt van een elektriciteitscentrale. De gevolgen (o.a. de vorming van giftige blauwalgen) van een slechte watercirculatie zijn op verschillende plaatsen in de Zeeuwse wateren in de afgelopen jaren duidelijk zichtbaar geworden.

³ Mondeling is toegelicht dat deze bewoners gebruik kunnen maken van de dichtbij gelegen laatste halte op het haveneiland of van een bus.

van het SPvE waarin staat dat “de IJtram kan rijden als de eerste woningen en kantoren worden opgeleverd” verkeerde verwachtingen kan wekken.

De gehanteerde parkeernorm van één parkeerplaats per woning met een reservecapaciteit van 0,25 is aan de krappe kant. Aangezien wordt gemikt op kleine huishoudens, is de kans vrij groot dat er veel huishoudens zullen zijn met twee auto's. Een chronisch tekort aan parkeervoorzieningen kan tot sociale spanningen leiden. Bij het beperkte oppervlak aan openbare ruimte zal het ongewenst zijn om, als het tegenvalt, delen van de verblijfsruimte te annexeren als parkeervoorziening. Ondergronds parkeren zal uitkomst moeten brengen.

3.4 Geluidhinder, luchtverontreiniging

In het SPvE staat weinig over luchtverontreiniging. De Commissie heeft dit voorjaar de luchtverontreiniging (ook boven het Centrumeiland) als gevolg van het verkeer getoetst⁴ aan het nieuwe Besluit Luchtkwaliteit op basis van geactualiseerde gegevens van het Ingenieursbureau Amsterdam⁵.

Ook geluidhinder is dit advies aan de orde gekomen. De gemeente heeft toen aangegeven dat de meest actuele gegevens worden gebruikt bij het Verzoek om hogere waarden.

3.5 Natuurontwikkeling

In het Programma van Eisen staat dat de ecologische betekenis van het Centrumeiland beperkt is, onder andere vanwege de hoge bebouwingsdichtheid. Juist onder die omstandigheden zou de Commissie verwachten dat er een gerichte inspanning komt om toch maximale resultaten te bereiken, te denken valt aan voorzieningen voor gierzwaluwen, bestortingen die een goed substraat opleveren, muurvegetatievriendelijke kademuren etc. Ook vegetatiedaken⁶ kunnen hierin bijdragen. In het SPvE staat nog relatief weinig over de stadsnatuur. Ten minste zou kunnen worden aangegeven hoe dit aspect in het verdere proces wordt uitgewerkt.

3.6 Milieuprestatie

In het Toetsingsadvies over het herziene milieueffectrapport Woningbouwlocatie IJburg 2^e fase (12-4-1996) geeft de Commissie voor de MER haar visie op het gebruik van een Milieu Prestatie Systeem (MPS). De ambitieniveaus voor het MPS in de Nota van Uitgangspunten (Ontwerp voor IJburg, mei 1996) en in het SPVE voor het Haveneiland (mei 1996) lagen hoog. Die voor het MPS in het SPVE van het Steigereiland (juni 1998) lagen reeds lager. In het SPVE van het Centrumeiland staat niets meer over een MPS. Meer in het algemeen is de informatie over het milieu relatief summier.

---

⁴ Toetsingsadvies over het milieueffectrapport IJburg 2^e fase van 21 juni 2002.

⁵ Zie brief van 7 juni 2002 (kenmerk 106394/was) van het Ingenieursbureau Amsterdam aan het Projectmanagementbureau Amsterdam.

⁶ In het SPvE op pagina 50 aanbevolen en op pagina 49 voor het vasthouden van water niet echt nodig geacht.

In het begin van hoofdstuk 4.5 wordt gesproken over een geactualiseerd "Milieuprogramma van IJburg" (projectgroepbesluit najaar 2002) dat uitgangspunt is bij de ontwikkeling van het Centru-meiland. Hierin staat meer informatie. De Commissie zal dat programma nog toegestuurd krijgen. In een eerder advies gaf de Commissie al de aanbeveling een overzichtstabel op te stellen waarin de ontwikkeling van normen en ambitieniveaus zijn aangegeven. Met behulp van het overzicht kan in het evaluerend ontwerpen worden bijgehouden en verklaard waarom normen en ambitieniveaus worden aangepast, hetzij vanwege rijks- of provinciebeleid, hetzij vanwege gemeentelijk beleid. De Commissie wil in dit advies het nut van een dergelijke overzichtstabel opnieuw onder de aandacht brengen.

3.7 Jachthaven

In verband met de jachthaven memoreert de Commissie nog haar opmerkingen uit haar advies over het MER IJburg 2^e fase van 21 juni 2002. Daarin staat:

"In het MER is wel onderzoek gedaan naar de milieugevolgen van alternatieve locaties voor de jachthaven, maar de inrichtingsaspecten zijn nauwelijks behandeld. In het bestemmingsplan wordt de jachthaven ook niet expliciet bestemd." De Commissie gaf in dat advies in overweging na te gaan of de m.e.r.-plicht in relatie tot de haven compleet is ingevuld.

BIJLAGEN

bij het advies in het kader van het evaluerend
ontwerpen over het "Stedebouwkundig Programma
van Eisen Centrumeland"
(woningbouwlocatie IJburg, Amsterdam)

(bijlagen 1 t/m 2)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 8 november 2002 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.

Gemeente Amsterdam

Datum
8 november 2002

Uw brief van

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Onderwerp
SpvE Centrumeiland/IJburg

Informatie bij
Ineke Harder
020-6214164

Bijlagen
1

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
Indatenummer:	13 NOV. 2002
Indatenummer:	
Indatenummer:	039-187
Indatenummer:	JE / HZ / H. B. / AB
Indatenummer:	Commissie voor de Milieu-Effectrapportage t.a.v. mevrouw drs. M. van Eck Postbus 2345 3500 GH Utrecht

Geachte mevrouw Van Eck,

Hierbij ontvangt u het concept Stedenbouwkundig Programma van Eisen Centrumeiland, met het verzoek om advies.

In het kader van het zgn. Évaluerend Ontwerpen is afgesproken dat het projectbureau IJburg de Commissie. Mer raadpleegt over alle belangrijke ontwerpstappen in het planvormingsproces IJburg. Het SpvE Centrumeiland is zo'n belangrijke ontwerpstap. Het legt de contouren van het eiland en de hoofd(infra)structuur vast, en biedt een raamwerk voor de verdere ontwikkeling van het landprogramma en de haven. Het SpvE Centrumeiland is een logisch vervolg op de Afwegingsnota 2^e fase uit 2000, waarover de Commissie MER destijds uitgebreid heeft geadviseerd. Op basis van de Afwegingsnota 2^e fase werd destijds gekozen voor het Eilandenmodel.

Wat betreft de verkeersinfrastructuur is gebruik gemaakt van de meest recente verkeersprognoses, zoals deze onlangs ook aan de orde waren bij de procedure MER/Bestemmingsplan IJburg 2^e fase.

Graag horen wij of de Commissie MER nog commentaar dan wel suggesties voor de verdere planuitwerking heeft. Uiteraard zijn we graag bereid tot nadere toelichting.

Met vriendelijke groet,

Ineke Harder,
Manager Planvorming

Postbus 1269
1000 BG Amsterdam
Bezoekadres: Weesperstraat 432
Telefoon 020 621 41 61/77
Telefax 020 621 41 70

BIJLAGE 2

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Gemeente Amsterdam, namens deze: Projectbureau IJburg

Bevoegd gezag: College van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam

Besluit: vaststellen van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen Centrumeiland

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C11.1

Activiteit: aanleg van een nieuwe woonwijk bij Amsterdam in het IJmeer van ongeveer 18000 woningen, die in fasen door landaanwinning wordt uitgevoerd

Bijzonderheden: Omdat de inschakeling van de Commissie voor de m.e.r. gevraagd wordt voor de vrijwillige toetsing van documenten die niet zijn opgesteld in het kader van een m.e.r.-procedure maar die eigenlijk aanhaken bij het voortschrijdende planvormingsproces nadat de diverse m.e.r.-plichtige besluiten over de aanleg van IJburg genomen zullen zijn, was formele instemming van de Ministers van VROM en LNV nodig. Het verzoek daartoe werd door de gemeente Amsterdam gemaakt op 10 april 1996. De instemming van de Ministers werd gegeven per brief van 25 april 1996.

Procedurele gegevens:

Adviezen in het kader van evaluerend ontwerpen over:

- Nota van Uitgangspunten "Ontwerp voor IJburg" en Stedenbouwkundig Programma van Eisen "Haveneiland en Rieteilanden", uitgebracht op 3-8-1996;
- Stedenbouwkundig Programma van Eisen Steigereiland, uitgebracht op 9-9-1998;
- Nota van Uitgangspunten Zeeburgereiland, uitgebracht op 19-2-1999;
- Afwegingsnota woningbouwlocatie Amsterdam-IJburg, 2^e fase uitgebracht op 24-3-2000;
- Risicoanalyse van de bodemsanering Diemerzeedijk, uitgebracht op 11-3-2002;
- Stedenbouwkundig Programma van Eisen Centrumeiland, uitgebracht op 25 november 2002.

Samenstelling van de werkgroep:

prof. dr. ir. E.W. Bijker
ir. H.S. Buijtenhek
G.F.W. Herngreen
drs. J.H. Hoogendoorn
dr. H. Nieboer
drs. L. van Rijn-Vellekoop (voorzitter)
ir. J. Termorshuizen

Secretaris van de werkgroep: drs. M. van Eck